

Новий лавреат Гонкурів

Версель, автор „Капітана Конана”.

Академія Гонкурів призначила літературну нагороду за найкращу французьку повість за 1934 рік. Ця найбільша щорічна літературна подія (куди більша, ніж вибір нового члена Французької Академії) завдячує свою славу неодній „сензації”. „Гонкури” залюбки шукають за лавреатами між „непризнаними” і „невідомими”.

Коли впало ім'я Роже Верселя, мало хто міг собі пригадати, що він написав. Недурно Париж викидає річно кількасот томів повістей, коли рахувати тільки кращі твори. Версель — гімназійний учитель у малому бретанському містечку Дінан, біля славного Сен-Мальо. Коли радіо кинуло у світ його прізвище, ледве діваст він три дні відпустки зі школи, щоб поїхати до Парижа відобразити нагороду і поробити „інтерв'ю” з представниками преси.

Це мужчина у розквіті сил, не далеко поза 40, має за собою важку фронтову війну. Його перша книжка „Наш батько Троян” має подібний матеріал як і остання нагороджена „Капітан Конан”: — вражіння французького офіцера з побуту у Румунії, коли французька армія верталась із Сальонік.

Один тип замість фабули.

Важко відповісти на питання, чи „Капітан Конан” — цікава лектура. Вона належить до того роду повістей, що зривають з довгою французькою традицією — добре придуманої і зручно оповідженої фабули. Фабулу і композицію заступає тут один живий тип, що одних може цікавити, інших зовсім ні.

Герой повісті — звичайний собі поручник, пізніше капітан, у „цивіль” власник галантерійної крамнички, в якому війна прокидає інстинкти наливови та зайдиголови. На війні доказує він чудес із повною погордою для смерті. Коли приходить мир, як довго Конан носить на собі військовий однострій, воює надалі з усіма — навіть з власним начальством, яке не розуміє психології фронтовика. Пе, задається з румунками, побиває тих, що стають на його дорозі, тратить розуміння для дисципліни, коли вона не має на меті боротьби з

ворогом. Зате там, де можна б якнайменше сподіватись від нього розуміння обов'язку — коли як в'язень жеде військового суду — вмів рішати за інших як справжній герой.

Психологія вояків.

Сила книжки Верселя в тому, що вона дає глибоко передуману думку і майстерно відтворений тип. Війна затроює тисячі та мільйони людей своєрідною смертельною отрутою і лікувати їх майже безнадійно. Той, що вчора був героєм віч-у-віч з ворогом, нині стає бандитом і злочинцем, коли відчуває надалі невтишну потребу стріляти, різати, шукати пригод ціною власного життя.

Роже Версель.

Автор описує своє незвичайно важке становище в ролі прокуратора воєнного трибуналу, що мусів судити своїх товаришів і вчорашніх героїв за бандитизм, за понижування гідності армії та держави — коли вони продовжували тільки воєнні методи боротьби. У головах звичайних вояків не могло поміститися, як може бути нині каригідне щось проти ворога, коли більш, як чотири роки виховували їх на те, щоб його ненавидіти та нищити.

Нагороджена повість.

Версель у своїй повісті широко користується паризьким вуличним і військовим жаргоном, коли передає розмови вояків. Вражіння, які залишила йому війна, мусіли бути дуже сильні, коли щойно тепер вони ожили в ньому наново. Сам признається, що ожили вони під впливом розмов звичайних людей на провінції, які вернувшись з війни додому — жили надалі атмосферою цієї війни.

Змалювавши такий дивогляд як Конана, сам він придивляється йому і думає над проблемою „сил”, яку війна вмів спотворити. Війна, це буревій і треба вміти витримати його, коли приходить, але коли вона минає не меншої сили треба, каже він, вернутись до нормального тихого життя на селі, серед городини і курок. Французька література — на його думку — занадто довго плекала романтичний індивідуалізм та абстрактний інтелектуалізм, щоб могла якелід оцінити справжню силу таких тихих, сірих людей.

З приватного життя.

Сам Версель дає приклад власним життям, що можна й у провінційній закутині пайти досить сили і матеріалу для думок і творів. Дві свої повісті „En dérive” і „Au large de l'Eden” завдячує він оповіданням бувалого, розумного моряка, який змалював йому свої пригоди і всю сувору красу Гренландії, куди Версель навіть не потребував їздити, щоб дати якнайвірніший образ краю.

Версель любить рух і повісті свої пише на проходах. Він тої думки, що не одна книжка була б живіша, якби письменники вміли писати ходячи. Селяни часом думають, що він — податковий урядовець. Повість пише за кілька тижнів, а щойно коли вона скінчена починає її вигладжувати. Але воліє новелю, бо в новелі можна відразу передати всю думку і не мучитись над композицією. Жіночі типи йому не вдаються. Сам не знає чому. Може тому (це наш здогад), що подружка дає йому повне щастя. Має п'ятеро дітей. Їдучи в Париж по нагороду думав увесь час про заставки для них.